

Aan: de gemeenteraad van Waterland

Onderwerp: DoeMee-onderzoek rekenkamer naar energiebesparingsplicht

Geachte leden van de gemeenteraad,

De Waterlandse Rekenkamer heeft deelgenomen aan het DoeMee-onderzoek 2024 van de landelijke Vereniging van Rekenkamers. Adviesbureau Ecorys heeft de afgelopen maanden de uitvoering van de energiebesparings- en informatieplicht geëvalueerd. Het onderzoek biedt inzicht in de samenwerking tussen de gemeente Waterland en de Omgevingsdienst IJmond op het gebied van energiebesparing en het toezicht en de handhaving hierop. Ook laat het zien hoe Waterland zich verhoudt tot omliggende gemeenten. De Rekenkamer vat in deze rekenkamerbrief de bevindingen van Ecorys samen en doet aanbevelingen aan de raad.

Wat is een rekenkamerbrief?

Een rekenkamerbrief is een brief om de raad beknopt te informeren over bevindingen en aanbevelingen uit rekenkameronderzoek. Niet alle thema's die de Rekenkamer behandelt, lenen zich namelijk voor een uitgebreide onderzoeksrapportage. De voorliggende brief bevat de belangrijkste inzichten uit het onderzoek door bureau Ecorys. Daarnaast leest u welke praktische handvatten de Rekenkamer u meegeeft om de lokale uitvoering van de energiebesparingsplicht te verbeteren.

Wat is een DoeMee-onderzoek?

In een DoeMee-onderzoek doet een groot aantal rekenkamers een gezamenlijk onderzoek naar een vraagstuk. De coördinatie op het onderzoek en de aansturing van het onderzoeksbureau liggen bij de Vereniging van Rekenkamers. Dankzij een gezamenlijk onderzoeksprotocol verloopt het onderzoeksproces gestructureerd en zijn de verantwoordelijkheden duidelijk afgebakend. Deze samenwerking biedt gemeenten waardevolle inzichten in hun eigen prestaties en bevordert het onderling leren. Aan het DoeMee-onderzoek naar de energiebesparings- en informatieplicht hebben ruim 100 rekenkamers deelgenomen.

Een belangrijke kanttekening is dat het DoeMee-onderzoek doorgaans een beperkte scope heeft. Hierdoor is de diepgang veel beperkter dan bij een regulier rekenkameronderzoek. Desondanks deelt de Rekenkamer graag de opgedane inzichten met u.

Samenwerking met de Omgevingsdienst IJmond en uitvoering van de energiebesparingsplicht

De gemeente Waterland heeft de uitvoering van haar milieutaken, waaronder het toezicht op de energiebesparingsplicht, uitbesteed aan de Omgevingsdienst IJmond. Deze dienst is verantwoordelijk voor het verlenen van milieuvergunningen, het informeren van bedrijven over het terugdringen van milieubelasting, en het uitvoeren van inspecties om te controleren of bedrijven voldoen aan de energiebesparings- en informatieplicht.

De energiebesparingsplicht, die per 1 juli 2023 is aangescherpt, verplicht bedrijven met een jaarlijks energieverbruik van meer dan 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m³ aardgas om energiebesparende maatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. De Omgevingsdienst IJmond ondersteunt bedrijven door hen te adviseren en inzicht te geven in de mogelijkheden voor energiebesparing. Tegelijkertijd stimuleert de dienst bedrijven om proactief energiebesparende maatregelen te nemen, voordat strengere handhaving wordt ingezet.

ONDERZOEKSGBIEDEN

Het DoeMee-onderzoek heeft zich gericht op de volgende onderdelen:

- **Opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst IJmond:**
Er is onderzocht hoe duidelijk de rol- en taakverdeling is tussen de gemeente Waterland en de Omgevingsdienst bij de uitvoering van het toezicht op de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Hierbij is gekeken naar de afspraken en de mate waarin de gemeente richting geeft aan de Omgevingsdienst om ervoor te zorgen dat de wettelijke verplichtingen worden nageleefd.
- **Toezicht en handhaving:**
Er is gekeken naar de frequentie en kwaliteit van de uitgevoerde controles bij bedrijven die onder de energiebesparings- en informatieplicht vallen, evenals naar de aanpak van de handhaving. Dit betreft zowel de manier waarop bedrijven worden gecontroleerd als de maatregelen die worden genomen bij geconstateerde overtredingen.
- **Informatievoorziening:**
De rapportages van de Omgevingsdienst aan de gemeente Waterland zijn beoordeeld op hun adequaatheid, volledigheid en bruikbaarheid. Het is belangrijk dat deze rapportages de gemeente inzicht geven in de voortgang van uitgevoerde inspecties en handavingsacties met betrekking tot energiebesparing, zodat Waterland waar nodig tijdig kan bijsturen.
- **Uitdagingen en knelpunten:**
Er zijn specifieke uitdagingen geïdentificeerd voor de gemeente Waterland op het gebied van personele capaciteit, inzicht in gegevens en de effectiviteit van het toezicht. Deze factoren spelen een belangrijke rol bij de uitvoering van de wettelijke verplichtingen en kunnen de handhaving van de energiebesparingsplicht beïnvloeden.

BEVINDINGEN

Uit het onderzoek zijn de volgende bevindingen naar voren gekomen:

Onvoldoende zicht op verplichtingen en toezicht

De gemeente Waterland en de Omgevingsdienst hebben geen volledig overzicht van bedrijven die onder de energiebesparings- en informatieplicht vallen. Dit is deels te wijten aan een gebrek aan actuele gegevens over het energieverbruik van bedrijven, wat effectief toezicht en gerichte handhaving bemoeilijkt.

Financiële investering

De gemeente Waterland heeft over de periode 2022-2025 een budget gereserveerd voor het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht. Dit omvat uitgaven aan diverse activiteiten, zoals controles, hercontroles en energiescans. Het budget per jaar is als volgt:

- 2022: €7.905
- 2023: €15.475
- 2024: €16.695
- 2025: €13.209

Beperkt aantal controles

In 2022 zijn acht bedrijven gecontroleerd en in 2023 slechts één bedrijf. De factsheet van bureau Ecorys laat overigens andere gegevens zien. De Rekenkamer heeft de gegevens geverifieerd bij de Omgevingsdienst en heeft geconstateerd dat de oorspronkelijke factsheet op dit punt onvolledig was. Gezien het aantal bedrijven dat onder de energiebesparingsplicht valt, schat de Rekenkamer dat het nog twee tot vijf jaar kan duren voordat alle relevante bedrijven zijn geïnspecteerd.

Onvolledige rapportages

De rapportages van de Omgevingsdienst aan de gemeente Waterland verschaffen onvoldoende inzicht in het aantal uitgevoerde inspecties en de voortgang van handhavingsmaatregelen. Hierdoor is het voor de gemeente moeilijk om het nalevingsgedrag effectief te monitoren en tijdig bij te sturen waar nodig.

Beperkte handhaving en uitleg hersteltermijnen

De Omgevingsdienst beperkt zich bij handhaving tot het opleggen van hersteltermijnen. Bij overtredingen krijgen bedrijven de gelegenheid om alsnog te voldoen aan de verplichtingen. Er is in Waterland geen inzet van dwangsommen. In andere omliggende gemeenten is dit wel het geval.

Landelijk tekort aan personele capaciteit en technische expertise

Een tekort aan personeel en technische expertise bij omgevingsdiensten in heel Nederland belemmert de uitvoering van controles en het waarborgen van de naleving van de energiebesparingsplicht. Er is echter geen gedetailleerd inzicht in de personele tekorten bij de Omgevingsdienst IJmond.

Suggesties:

Op basis van de bevindingen doet de Rekenkamer enkele suggesties om het toezicht en de handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht binnen de gemeente Waterland verder te versterken:

1. Verhoog het aantal uitgevoerde controles

Overweeg in samenwerking met de Omgevingsdienst om het aantal controles bij bedrijven geleidelijk te verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door de focus te leggen op bedrijven met het grootste energiebesparings-potentieel en door waar mogelijk extra capaciteit vrij te maken voor het toezicht. Door het aantal controles geleidelijk te verhogen, wordt de kans groter dat de energiebesparingsdoelen op tijd worden bereikt.

2. Verbeter de informatiepositie van de gemeente en de Omgevingsdienst

Het kan van waarde zijn als de gemeente Waterland en de Omgevingsdienst een samenwerking opzetten met de netbeheerders om toegang te verkrijgen tot nauwkeurigere en actuelere gegevens over het energieverbruik van bedrijven. Dit helpt om een beter inzicht te krijgen in welke bedrijven onder de verplichtingen vallen en maakt het mogelijk om het toezicht gericht in te zetten.

3. Versterk de handhaving

Overweeg om, naast het opleggen van hersteltermijnen, op een zorgvuldige manier striktere sancties in te zetten bij niet-naleving van de energiebesparingsplicht. Dit kan bedrijven aansporen om sneller actie te ondernemen en hun verplichtingen na te komen.

4. Vergroot de personele capaciteit en technische expertise

Overweeg om bij de Omgevingsdienst te sturen op uitbreiding van de technische expertise en personele capaciteit. Dit kan bijvoorbeeld door de Omgevingsdienst te laten samenwerken met externe experts, zodat bedrijven nog beter begeleid en gecontroleerd kunnen worden.

5. Stel duidelijke prestatie-indicatoren op

Het kan helpen als de gemeente Waterland heldere prestatie-indicatoren (KPI's) formuleert voor de Omgevingsdienst, gericht op het aantal uit te voeren controles, de naleving van de verplichtingen en de gerealiseerde energiebesparing. Deze KPI's helpen om de voortgang van het beleid in beeld te brengen en waar nodig bij te sturen.

Slotconclusie

De Rekenkamer concludeert dat de gemeente Waterland mogelijkheden heeft om het toezicht op de naleving van de energiebesparings- en informatieplicht verder te versterken. In eerste instantie kan Waterland de effectiviteit vergroten door de aansturing van de Omgevingsdienst te verbeteren, bijvoorbeeld door duidelijke afspraken te maken over controlefrequentie en handhavingsmaatregelen. Het huidige aantal controles, de inzet van handhaving en de personele capaciteit bieden ruimte voor optimalisatie. Waterland kan daarnaast lering trekken uit de aanpak van omliggende gemeenten, door de controlefrequentie geleidelijk te verhogen en de handhaving waar nodig aan te scherpen.

Wij hopen dat u met de bevindingen en aanbevelingen aan de slag kunt. Mocht u verdere vragen hebben, dan staan wij tot uw beschikking om deze te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

Nick Hendriks
Rekenkamerlid Waterland

Bijlagen:

1. DoeMee onderzoek 2024 Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing
2. Energiebesparingsplicht, 2008-2023.Hoge ambities, onbekend resultaat
3. Factheet Waterland
4. Bestuurlijke reactie college